

ВІДГУК ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу **Кухаря Олександра Васильовича**
на тему **«Механізми управління економічною безпекою
аграрних підприємств: теорія, методологія, практика»**,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження. У розвитку будь-якого суб'єкта економічних відносин існує ймовірність настання загроз в процесі здійснення основної діяльності. При цьому набуття розвитком суб'єктів економічних відносин сталого характеру потребує створення ефективних систем економічного захисту потенціалу та результатів діяльності, а також систем заходів з елімінування та зниження негативних наслідків настання загроз та виникнення ризиків. Останнє передбачає раціональне здійснення процесу управління економічною безпекою підприємств, розробки та впровадження ефективного інструментарію діагностики та прогнозування загрозливих явищ, а також формування механізмів реалізації вказаного процесу. Глибокою специфікою в цьому контексті характеризується діяльність підприємств аграрної сфери національної економіки, яка зумовлена сезонним характером виробництва, деформацією конкурентної та інфраструктурної побудови ринків продукції та ресурсів аграрного виробництва, значним ступенем залежності економічних результатів діяльності аграрних підприємств від агрокліматичних умов, регуляторної політики держави, кон'юнктури продуктових ринків та воєнно-політичних викликів. Науково-обґрунтоване врахування вказаних обставин при побудові механізмів та систем управління економічною безпекою аграрних підприємств складає сутність важливої наукової проблеми, вирішення якої складає основу підвищення економічної ефективності, конкурентоспроможності та стабілізації розвитку аграрних підприємств.

Робота виконана в межах науково-дослідних тем Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка за темами «Організаційно-економічні та технологічні засади

підвищення ефективності виробництва і реалізації продукції в умовах формування інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0111U005203, 2011-2015 рр.) та «Механізми підвищення конкурентоспроможності, розвитку економічного та виробничо-технологічного потенціалу суб'єктів агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0116U003477, 2016-2020 рр.), а також науково-дослідної теми Інституту тваринництва Національної академії аграрних наук України «Ідентифікувати сценарії та процедури відновлення виробничо-технологічного, агроекологічного та інноваційно-інвестиційного потенціалу молочного скотарства на деокупованих територіях» (номер державної реєстрації 0124U001624, 2024-2025 рр.), в межах якої дисертантом обґрунтовано теоретико-методологічні основи економічної безпеки та прикладні засади управління економічною безпекою аграрних підприємств.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. В дисертації вивчено та систематизовано теоретичний базис наукової проблеми раціоналізації управління економічною безпекою аграрних підприємств в контексті підвищення економічної ефективності, конкурентоспроможності, а також нормалізації відтворювальних процесів та стабілізації розвитку. Список використаних джерел налічує 252 найменування та включає наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативно-правові та аналітичні матеріали.

Автор продемонстрував володіння сучасною методологією наукового дослідження в аграрній економіці, вдало поєднав прогресивні методи дослідження обраної проблематики. Робота характеризується обґрунтованою побудовою логіко-структурної схеми виконання дослідження, завершеним його характером. Висновки, положення наукової новизни та прикладні рекомендації автора ґрунтуються на результатах обробки аналітичних та статистичних даних, матеріалів застосування монографічного методу. Авторські рекомендації пройшли апробацію та є впровадженими в практику господарювання.

Отже, наукові результати дисертаційної роботи є достатньою мірою обґрунтованими і достовірними.

Ступінь новизни наукових положень. В дисертації Кухаря О.В. отримано нове вирішення складної наукової проблеми теоретично-методологічного та прикладного обґрунтування засад та принципів управління економічною безпекою аграрних підприємств.

Основними науковими результатами дослідження, що характеризуються новизною, створюють приріст наукових знань та представляють інтерес для подальшого розвитку відповідних досліджень, є наступні положення:

Досягнення визначеної мети потребує виконання наступних деталізованих завдань дослідження:

- вивчити економічну природу та значення основних понять, систематизувати теоретичні основи і окреслити шляхи забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств;

- встановити структурні особливості економічної безпеки аграрних підприємств;

- визначити компоненти системи управління економічною безпекою аграрних підприємств і проаналізувати взаємозв'язки та взаємовпливи між її елементами;

- розробити методологічні основи для обґрунтування та впровадження концепції економічної безпеки аграрних підприємств;

- визначено методичні засади ідентифікації загроз економічній безпеці аграрних підприємств;

- створити методичні підходи для оцінювання показників, які впливають на рівень економічної безпеки аграрних підприємств;

- розробити теоретичні та практичні основи стратегічного управління економічною безпекою аграрних підприємств;

- визначити тенденції розвитку аграрних підприємств та встановити основи для ефективного управління їх економічною безпекою;

- обґрунтувати методи регуляції впливу держави для забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств;

- виявити порушення балансу у зовнішніх та внутрішніх економічних пропорціях розвитку, і оцінити їх вплив на економічну безпеку аграрних підприємств;

– опрацювати склад і особливості використання інструментів управління економічною безпекою аграрних підприємств.

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації. Основні положення дисертаційної роботи Кухаря О.В. опубліковано у 27 наукових працях, з яких 13 одноосібних, в тому числі: 17 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях з економічних наук, 4 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях, які індексуються у міжнародних наукометричних базах Scopus та WoS, а також 6 публікацій в інших виданнях..

Винесені на захист положення наукової новизни та основні результати дисертаційного дослідження О.В. Кухаря з достатньою повнотою оприлюднені у відкритому друку. Вимоги щодо необхідної кількості та структури публікацій дотримано. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Кухаря О.В. «Механізми управління економічною безпекою аграрних підприємств: теорія, методологія, практика» складається зі вступу, п'яти розділів, вісімнадцяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертація містить 360 сторінок, в тому числі основний текст викладений на 328 сторінках.

У першому розділі розглянуто, впорядковано та розвинуто понятійно-категоріальний апарат досліджень економічної безпеки аграрних підприємств, систематизовано наукові погляди з визначної проблематики та обґрунтовано концептуальні засади управління економічною безпекою аграрних підприємств, ідентифіковано структурні та нормативно-правові особливості економічної безпеки аграрних підприємств.

У другому розділі обґрунтовано засади застосування системного підходу до окреслення концепції управління економічною безпекою аграрних підприємств, визначено критерії оцінки економічно безпечного їх стану, принципи управління економічною безпекою на мікрорівні, методологію реалізації концепції раціонального управління економічною безпекою аграрних підприємств, роль та місце економічної безпеки аграрних підприємств в структурі економічної безпеки галузей, сфер та секторів національної економіки,

сформовано систему методичних підходів до оцінки економічної безпеки аграрних підприємств.

У третьому розділі вивчено особливості регуляторного впливу держави на сталий розвиток аграрних підприємств, обґрунтовано систему інструментів управління економічною безпекою аграрних підприємств, динамічні особливості їх застосування в залежності від загроз зовнішнього середовища.

У четвертому розділі визначено сутність та науково-прикладні засади стратегічного управління економічною безпекою аграрних підприємств, склад та сутність механізмів управління з огляду на склад факторів впливу на економічну безпеку аграрних підприємств.

У п'ятому розділі розроблено модель моніторингу економічної безпеки аграрних підприємств та процедури генерування управлінських рішень за результатами її застосування, ідентифіковано процедури реагування на інвестиційні, структурні, функціональні та цінові загрози економічній безпеці аграрних підприємств.

Дисертація Кухаря Олександра Васильовича «Механізми управління економічною безпекою аграрних підприємств: теорія, методологія, практика» за змістом відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Обсяг та оформлення дисертації є такими, що відповідають вимогам МОН України. Перевірка наявності текстових запозичень за допомогою електронних сервісів пошуку не виявила наявності неправомірного використання фрагментів текстів інших авторів без посилання на відповідні джерела.

Практична цінність результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження характеризуються практичною значущістю. Вони пристосовані для використання в практичній діяльності аграрних підприємств, органів державного управління, наукових установ та вищих навчальних закладів. Впровадження пропозицій та рекомендацій дисертанта документально підтверджено.

Зауваження до дисертаційної роботи. Дисертаційна робота О.В. Кухаря містить такі дискусійні положення:

1. Потребує конкретизації авторська наукова позиція щодо формалізації системи управління економічною безпекою аграрного підприємства в частині співвідношення окремих механізмів, задіяних в якості складових вказаної системи.

2. В процесі демонстрації причинно-наслідкової ідентифікації загроз економічній безпеці аграрних підприємств доцільним було б виокремити механізм прояву кожної з них. Те ж саме стосується і рисунку 1 реферату.

3. Недостатня, на нашу думку, увага в дисертації приділена конкретизації заходів державного регулювання діяльності аграрних підприємств в контексті реалізації інноваційно-інвестиційної моделі їх розвитку та набуття ним сталого характеру.

4. Слід було б надати більш повну оцінку (С. 164-176 дисертації) економічним, соціальним та екологічним наслідкам, перевагам та недолікам об'єктивного розвитку інтеграційних процесів в агропромисловому виробництві, передусім, створенню та функціонування холдингових структур, тим більше, що автором окремо виділено інтеграційний інструментарій управління економічною безпекою аграрних підприємств.

5. Авторська формалізація стратегій управління економічною безпекою аграрних підприємств, на нашу думку, носить надто універсальний характер та потребує додаткової адаптації до умов діяльності суб'єктів аграрної сфери.

Вказані зауваження виключно відображають наукову позицію опонента та його погляди на досліджені дисертантом процеси та явища та не знижують позитивної оцінки роботи в цілому.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України. Дисертаційна робота Кухаря Олександра Васильовича «Механізми управління економічною безпекою аграрних підприємств: теорія, методологія, практика» виконана на актуальну тему і достатньо повно відображає сутність отриманого при виконанні дослідження нового розв'язання наукової проблеми обґрунтування засад та принципів управління економічною безпекою аграрних підприємств. Результати дослідження є обґрунтованими і достовірними. Автореферат відповідає основному змісту дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота «Механізми управління економічною безпекою аграрних підприємств: теорія, методологія, практика» за змістом і оформленням відповідає вимогам пп. 7, 8 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою КМУ від 17 листопада 2021 року № 1197 (зі змінами), а її автор – Кухар Олександр Васильович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Опонент:

**професор кафедри
менеджменту імені І. А. Маркіної
Полтавського державного
аграрного університету,
доктор економічних наук,
професор**

Микола ЗОСЬ-КІОР

